

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč.“

„Edinost“ izbaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gld. 50 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr., za šest leta 1 gld. 90 kr. — Za oznalila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tristopno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici; po tisku 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravnemu (Veduta Romana št. 106). — Vse drugo uredništvu. — Nepraktirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici; Na Općinah, na Prosek, v Barkoli, v Bazovici, v Škodnji in M. Magdaleni zg.

Prosimo

vse gospode naročnike v Trstu, njegovej okolici i drugih krajih, ki niso še plačali naročnine, naj jo brzo pošljejo upravnemu, da bodo list še dalje redno prejemali.

Upravnemu.

Prizadevanje, Vstrajanje.

Kdor dela, dodela.

Narodna prislovica.

II.

Modroslavec Yung je vedno tole godel: „Kar kdo more storiti, to lehko vsak stori“. O njem se tudi prioveda, da je bil poleg starega konjika zajahal konja, kateri je junaški skočil čez neko visoko ograjo; Yung je hotel skočiti za njim, ali pada; ne pisovni ni slova, zajaše zopet i zopet poskuša preskočiti ograjo, i dogodilo se mu je kakor prvkrat. Zastrašen tega pa ni konja razjahal, temuč v tretje zaletevši preskočiti ograjo kakor njegov tovaruš. Timur, kan tatarski, — gledajoč kako pajek prede, snuje, svoje mreže i svoja plata tke, ter kako se po stokrat vraca, liže i krpa, kendar mu tice, vetrovi ali drugi sovražnici njegovo platno raztržo i razzeno — primil je nauk trpeža i krpeža, ki ves svet drži. S tega se ni on nikdar od ničesar prepadel, nikader ni srecem klonol, i naj bi mu bila največ nevreča se pripetila.

Znan amerikanski pticoslovec, Anduleon po imenu, otišel je v svojih prislovih iz Kentucky v Filadelfijo. Pred odhodom je položil zbirko svojih ptičjih slik, do tisoč na številu, v leseno škrinjo ter jih izročil nekemu svojemu rojaku, da mu jih zvesto čuva, dokler se on domu ne vrne. Domu ga ni bilo više mesecev, i ko se v zdajavi vrne, popraša hitro za svoj zaklad, ker one slike so bile njemu v resnici velik zaklad. Skrinju mu pride sicer cela v roke; on jo odpera . . . in gorj! miši so v njej napravile si gnjezd ter so mu razjedle karto, ki je nosila na sebi do tisoč izvirnih slik! To zapazivši tako se je jadnik razčastil, da se mu je ves svet preobrnol. Od tuge bolan padne v posteljo i više dni i više noči ni mogel se potolažiti. Koncem koncev utešil se je tudi on i vzemši puško na rame otšel je zopet veselo v gore, kakor da bi se ničesar ne bilo dogodilo i v gorah je zopet slikal pičje podobe. Po treh letih dočrtane so bile bolje i lepše nego so prve bile.

Tako je tudi Izaku Newtonu pésič preobrnol sveči i zapalili so se mu rokopisi, kjer so ga stali večletnega truda, da je gotov bil poginoti od muke. Nekaj sličnega, ako ne i hujšega, dogodilo se je slavnemu piscu Karlile. Spisal je povestnico skupnovlade francoske, najlepšo, kar jih do danes imamo, i rokopis prve knjige dal je prijatelju kojiževniku, da ga pregleda. Temu prijatelju pa je najbrže s pozabljalostjo padel ta rokopis z mize, kjer je v kotu obležal. Minolo je dni i mesecev, dokler spisatelj,

stisnot izdavatelja, poslje k prijatelju po svoj rokopis. Sedaj, viži jada i tuge! ni rokopisa, ni sledu ni rokopisa. Išče i premeta, praši i povprašuje i slednjič dozna, da je službenica našedši oni prasiši kos bukev, dvignola ga iz kota ter da je z njim ogenj netila! To se je odgovorilo Karlili, kjer je v tej vesti skoraj poludil: kako hoče izvršiti pogodbo z izdavateljem i kako hoče spisati z nova knjigo, ker ni imel pri sebi nikakorših zapiskov več. To ni šala. Začel je v misli zbirati dogodke. Ala je bilo to muke! Prvikrat je pisal to knjigo iz ljubezni, a drugikrat je bil na vseh mukah. Ali vse je junaški premučil i dokazal s to knjigo prepolno vsacega umenja i milinja, koliko more izvesti trden sklep i železna volja.

I tako so, veleštorvani bralče! živenja vseh velicih izumitev živi izgledi, koliko stanovitost premore. Jurij Stephenson, govoreč mladencem, izvedel jim je na kratko svoje najbolje svete tako-le: „Delajte, kar sem jaz delal, — vstrajajte“. Petnajst let je neumorno delal, da dovrši svoj parovlak (lokomotivo) i dovršil ga je; Watt je pa celo polnih trideset let predelaval svoj stroj gospodnač, dokler ga ni popolno dovršil.

Na solnčnem dobniku vseučilišča Oksfordskega na Angleskem stoji nadpis: „Beže i štejo se v dolg“ (perunt et impuntantur). Ozbiljne i modre opomene! Čas je kakor živenje: čas se ne vrača. Neki obiskovalci so se izpričavali udvorljivo učenemu Bakster-jn: „Strah nas je, da Vam čas gibimo“; in on jim je tako segel v besedo: „Gotovo, gotovo gospoda moja!“ Čas je vsem velicim delalcem polje, kero raju bogastvom misli i činov za prihodnji človeški narastaj. Ni toraj slučaj, ni slepa sreča, ki pomaga človeku, nego volja i postojano delo. Volja i postojano delo budite i bodrite v človeku dub, da prihvati dobre prilike, kendar mu se primeri. Slabiču, lencu, nehajniku ne pomoge ni najbolje prilike, ker on pusti, da mimo njega za zmérom odbeže. Ako pa gledamo, da najmanjše ostanke časa porabimo i na korist obrnemo, mora se svet čuditi, kiler da lehko dosegнемo. Ena sama ura na dan, odtrgana kojekakovemu kratkočasovanju, dovoljna je človeku, da nauči znanost, kero hoče: v desetih letih pretvorši neznanico v modrega, učenega človeka. Greh je toraj puščati, da nam čas beži brez ktere koristi. „Perunt horae et imputantur!“ O grozne besede!

Hudo je pomisliti, koliko se hoče dela, koliko se hoče truda, doklerdar se kaj vrednega izdelal: ali brezi tega truda, brezi tega dela ni uspeha. Tri debele knjižure rokopisov je Abilison zložil, predno je začel spisavati svojega glasovitega Spektatorja. Newton je pisal petnajstkrat svojo kronologijo, predno je bil že njo zadovoljen. Hume je pisal po petnajst ur na dan, ko je skladal svojo angleško povestnico. Francoski modroljub Montesquieu govoreč o nemec svojem delu je rekel prijatelju: „V nekoliko urah prebereš ta moj spis; ali zadajem ti svojo vero, da sem pri njem osivel“. Slavni Jerko je obhodil ves prosvetljeni svet, obiskal je vsakega glasovitejšega učitelja, pregledal je sam sveta mesta, skozi puščave je zabjal k imenitnim židovom, noč i dan se je trudil

vse svoje žive dni, da prevod svetega pisma popravi. Milovan Andrija Kačič, sloveči hrvaški pesnik, prometnoljje vse samostane bosanske, dalmatinske in isterske, dokler je nabral želenega gradiva za svoj „Razgovor ugodni naroda slovenskega“. Stari Stepan Vuk Karadžič, utemeljitelj novosrbske pisave, hodil je petdeset let skozi svoj narod, napisal je tovare knjig, dokler je zbral venec narodnih pesem, pripovedek i prislovic. Vse slovenske pokrajine je prehodil slavni naš Fran Metelko, na stotine knjig je prebral, predno je spisal svoj „Lehrgebäude der slovenischen Sprache“ ter položil čvrsto podklado slovenskej pisave. Malene bukvice nam je zapustil sicer naš stari fant dr. Fran Prešeren, ali promozgal je vse stare, vse nove evropske literature, predno je zapel čarobne svoje neumrele pesmice, ki bodo delale čast slovenskemu narodu, dokler bode človeškega naroda. On je umrl sicer, njegov duh pa še vedno žive mej nami!

V vsakej stroci znanosti, umetnosti, obrtnosti obretemo (nahajamo) vidimih izgledov vstrajnosti. Da spomenimo kopanje Ninivskih razvalin in obret (odkritje) klinaste pisave (Kuneiform-Keilschrift), v kterej so pisani nadpisi. K tej pisavi se je izgubil ključ uže za Aleksandra Velicega, macedonskega kralja. Neki častnik društva vzhodne Indije, nastanjen v Perziji, nameril se je na čudnovate nadpise, pa jih je začel prepisovati. Na pečini Behistu je našel nadpis v treh jezicih: perzijski, skitaki in asirski. Prislanjam nepoznano s poznanim, jezik, ki še žive z jezikom, ki je uže izginol, izpisal je nekaj častnik o klinastem pismenu ter je tudi azbuko zložil. Henrik Rawlinson, tako se je zval ta jezikoslovni gatar, poslal je svoje delo na Angleško. Noben javen učitelj ni znal ni bevknoti o klinastem pismenu; — ali našel se je neki star tajnik indijanskega društva, — človek tih i skromen, imenovan Norris — kjer je bil proučil ta nepoznani jezik. Njemu so izročili Rawlinsonova tolmačenja. On je poznaval ta jezik dotele, da je, če prav ni nikdar ni videl ni čul o pečini Behist, odsodil, da Rawlinson ni točno prepisal uganki podobnega nadpisa. Rawlinson, ki je vedno tamo ostal, primerjal je prepis z matico, i našel, da je imel Norris prav; i tako pomnijivim primerjanjem i neumornim pročuvanjem se je unapredilo znanje klinastega pisma. Ali, da bode znanje teh dveh samoukov koristno, treba je bilo še necege tretjega, namreč velenčenega Layarda, bivšega odvetniškega pomočnika. Layard je prav mlad še potoval po jutrovih dežlab. Z jednim samim tovarušem je prebrodil Evfrat ter je prehodil zemlje raznih plemen, ktera so nemilice mej sabo vojevala. V nekoliko letih, razmerno s premajhnimi sredstvi, ali obrabrenemu pravim srčnim pogumom, postojanstvom, vstrajnostjo i divno vstrpljivostjo, pošlo je za roko, da je iznesel na svetlost toliko povestnega blaga, kolikor ni še nikdar en sam človek nagrabil.

To jezero slik i nadpisov danes se čudom gleda v britanskem muzeumu, in očima se vidi, da je vse, kar nam sveto pismo prioveda o prastarih dogodecih, gola, živa resnica. Učeni svet se je začudil, ostromel je! Evo ploda nastojanja i vstrajanja!

Hitrost dohaja od vežbanja. Neki francoski državnik, dobro

Podlistek.

SLOVENSKA MATICA.

Pred kratkim nas je naša Matica razvesila s svojimi knjigami za leto 1879. Te knjige so: Društveni letopis z raznim podučnim berilom, Znanstvena terminologija, Grmanstvo in njega upliv na Slovanstvo v srednjem veku ter nekaj pesmi, katere je preložil J. Koseski. Matici namen je, kakor govoró nje pravila, da slovenskemu narodu pripomore do omike, na vse strani znanstveno izobraževanje slovenski jezik in slovenske slovstvo; zato, prave dalje pravila, bode društvo dajalo na svetlo dobre, čisto znanstvene, pa tudi ljudstvu primerne spise. Prve tri knjige govoró ugajajo društvenemu namenu, če tudi bi si bili že zeli terminologijo določnišo in popolnišo, zgodovinski spis pa nekoliko obširniši; toda Koseskega prevodi so tako slabí, da jih nobeden ne more zagovarjati. Po naših mislih sme Matica poleg znanstvenih spisov izdajati zabavno berilo le tedaj, ako ima kaj posebnega, izvrstnega, da s takim delom slovensko slovstvo bogati. Samo pisateljsko ime ne zadoščuje. Matični odbor je Koseskega slavle škodoval, ko je izdal zadnja njegova dela: prevode Dantejevega Pekla in pesmi raznih pesnikov. Kakor se je marsikom studilo, ko je nekdo rekel, da so njemu pri Prešernu všeč celo njegove napake samo zato, ker so Prešernove, tako tudi mislečemu človeku ne gre v glavo, kako more kdo zagovarjati Koseske-

ga pesmi samo s tem, da so Koseskove. Koseski si je bil pridobil častno ime v slovenskem slovstvu o svojem času; ako ni mogoč, ali ni hotel napredovati, ne sme zarad tega trpeti naša Matica; ampak če hoče pisatelj vsakakor škoditi svojemu imenu, naj bi svoje spise izdal na lastne troške. Toda dosti o tem; prestopimo rajši k pravemu namenu teh vrstic.

Kakor je razvidno iz pravil in uže iz naslovov izdanih bukev, namenjena je Matica bolj izobraženim Slovencem, toraj se ne more pričakovati, da se njenih udov število pomnoži tako, kakor pri družbi sv. Mohora, katera ugaja vsem stanovom, tudi prostemu ljudstvu. Toda če pogledamo v Matičin imenik, pogremo mnogo izobraženih Slovencev, katere sami poznamo osobno ali le po imenu. Posebno naš Trst z okolico vred je pičlo zastopan. Vpisanih je 20 duhovnikov, 16 uradnikov in profesorjev, nekoliko trgovcev, malo učiteljev in zasebnikov, vsega skupaj le 82 udov; mej tem ko ima Mohorjeva družba, pri katerej tudi marsikater znano ime pogrešamo, vendar 677 družabnikov. To se vé, da do takega števila Matica ne more priti, toda ako bi se vpisali vsi slovenski duhovniki, uradniki, profesorji, učitelji, trgovci, bolj izobraženi zasebniki in kmetje, lehko bi imel Trst z okolico vred nad 200 društvenikov. Naj bi se povsod, vglasti po mestih, število udov primeroma pomnožilo; imela bi slovenska Matica lepše število udov, nego bornih 1844, kolikor jih ima zdaj. Potem bi tudi mnogo laže ustrezala zahtevam svojih pravil in željam društvenikov ter izdajala po več in večih knjig na leto, da ne bi se društveniki pritoževali, da knjige draga plačujejo. Odbor naj skuša zadostiti vsakakor opravičenej želji udov, da bi

dobivali knjige vsaj uže v droštenem letu. Za to pa je treba, da tudi poverjenici o pravem času pošljajo imena in doneške udov društvenemu odboru ter naj v tem posnemajo red pri družbi sv. Mohora gled vpisovanja. Tudi slovenski časopisi naj k temu pripomorejo z javnim opominjanjem, da društveniki ne pozabijo in obroka ne zamudé.

Rodoljubi v Trstu in v tržaški okolici, zlasti vi, izobraženi Slovenci! Oklenite se z gorenostjo narodnega literarnega zavoda, da bo mogel vspešno delati k razvoju in k povzdrigu našega jezika in našega slovstva. Ne bodimo mlačni, da bi hiralo in propadalo tako imenitno sredstvo slovenskej omiki.

Če storimo najprej mi svoja dolžnost, potem bo tudi društvo boljše i v čast Slovencem; pomislimo, da je društvo naše dete, da more le tako napredovati, kakor ga mi gojimo, brez nas ne more biti nič, z nami pa vse; mi imamo pravico od njega le to zahtevati, kar mu sami dajemo.

Resnica je, da ni bilo i tudi se zdaj ni v vsem tako, kakor bi že zeli, ali tega smo sami največ krivi, ker smo se premalo brigali za njegov vspeh.

Letino 2 gold. premore gotovo vsak izobraženi Slovenc; malí dar naj z veselim srcem položi domovini na altar. Ne bodimo narodnjaki le z besedoi in pri veselicah, temveč tudi v dejanji in pri ozbiljnem delu s podpiranjem koristnih narodnih naprav.

Za Trst je Matičin poverjenik gospod Gregor Jereb, telegrafski uradnik i tajnik tržaške čitalnice, kateri ude sprejema; kdor toraj želi domačemu slovstvu pomoći in si podučnega berila priskrbeti, naj se pri njem oglasi.

poznan po svojej hitrosti v izvrševanju svojih poslov, vprašan, da kako mu je mogoče toliko dela premoči, odgovoril je tako: „Prav lebko, ker ne odkladam nikdar do jutri, kar imam danes storiti“ Lord Brongham opaža, da je neki angleški državnik vse narobe delal i da mu je bilo načelom, nikdar onega danes izvesti, kar bi mogel do jutri odložiti. To je navada nehašnikov i lenuhov, kateri imajo še to grdo navado, da jim drugi ono storite, kar bi imeli sami storiti. Talijanec pravi prav modro: „Kdor hoče, naj gre sam; a kdor neče, naj drozega poslje.“ Neki leneh je imel lepo premočenje, ki mu je nosilo do petsto sterlingov na leto. Padši v dolgove prodaje polovico premočenja, a drugo polovico dade pa v zakup delalec na dvajset let. Ko je ta čas minol, pride zakupojemnik k njemu, ter ga vpraša, ako hoče imenje prodati. „Kaj“, zavpraša gospodar, kakor zmeten delalec. „Kaj bi je ti kupil?“ „Bi“ — odgovori delalec, — „ako se pogodiva.“ „I ta mi je nova!“ izstuti gospodar. „Nu, povi mi pa, kako je to, da na vsem imeni ni sem mogel jaz živeti; dokler si ti meni za polovico dajal na leto po dvesto sterlingov in se mošnjo novec pridobil, da mojo dobro kupis?“ Lebko, ljubi gospodar! Vi ste vedno sedeli govoreč: „Hajdite! jaz sem pa vedno vstajal govorč: pridite! Vi ste dan za dnem dolgo spali i ničesar ne delali, jaz sem pa zgodaj vstajal i svoja poslovanja opravil.“

Čem više človek zna, tem pametnejši je. Modro je odgovoril oni učitelj svojemu učencu, ki je bil prišel k njemu se posloviti veleč, da je svoje nanke svršil: „Zares?! jaz svoje pa komaj začenjam!“ Plitkoznan človek, ki zna po vrhu više stvari, a neznade nobene do temelja, more se samo ludo bahati svojim znanjem; ali pravi učenjak ponizno izpoveda, da je vse, kar znade, jedino to, da nezna nič (porro unum scio, quid nihil scio).

23. dan meseca aprila 1880.

Ta dan ima za Slovence zgodovinsko pomembo, ker je prvi, v katerem je državni zbor priznal enakopravnost slovenskemu jeziku.

Na dnevnem redu je bila dr. Vošnjakova resolucija, ki se tako-le glasi: „Od c. kr. vlade se zahteva, naj vpelje slovenski jezik kakor učni jezik za učence slovenske narodnosti na srednjih iz državnih sredstev vzdruževanih šolah v deželah, v katerih prebivajo Slovenci, kolikor dopuščajo to dozdanji učni pripomočki.“

Kakor govorniki za resolucijo so bili vpisani gospodje poslanci vitez Schneid, dr. Kljun in dr. Vošnjak; zoper resolucijo pa gospoda poslance dr. Duhatsch in dr. Foregger. Prvimi sta se po zneje, ko je bila obravnavana o srednjih šolah v Trstu, Istri i na Goriškem, pridružila gospoda poslance Nabergoj in dr. Vitezid. Govoril je najprej Duhatsch prav surovo in ošatno, nedostojno ter je razodeval svojo puhiost o poznanji slovenskih razmer; zanjim vitez Schneid prav temeljito z možato besedo dokazal pravico i potrebo slovenskih srednjih šol. Foregger je le polemiziral in uhajal čez meje, Schneiderovih razlogov pa ni mogel pobiti. Dr. Kljunov govor je bil jako temeljiti, z dostojno besedo i rezečo logiko je vničil vse trditve nasprotne stranke. Ta govor obeča dr. Kljunu parlamentarno bodočnost. Dr. Vošnjak ni govoril, ker sta se s Kljuncem o tem porazumela.

Mi priobčimo najprej govora primorskih poslancev i potem preidemo na zgornj omenjene. Gospod Nabergoj je govoril tako-le:

„Da uže vnaprej opravičim svoje glasovanje pri tej obravnavi, hočem v kratkih besedah brez tega vam vsem uže znane razmere načrtati: na enej strani vrla kakor zastopnica državnega denarstva, na drugi strani mi, kakor ljudski zastopniki; na enej strani Debet, na drugej Credit.“

Jaz pršsam kakor Slovenec: Kako povračilo nam je doslej dajala vrla za naše davke? Dozvolim si, da na to pršanje gledé šol odgovorim.

Ako se ozrem na vse Primorsko brez ozira na narodnosti, tedaj moram priznati, da ima ono, ker meri le 80 kvadratnih milijametrov (145 zemljepisnih štirjaških milij) in 600,000 duš, samo na sebi mnogo srednjih šol, skupaj devet, namreč: pet višjih gimnazij in štiri realke, ako se ne vsteva mornarična nižja realka v Pulji. Te srednje šole so tako-le razdeljene: ena gimnazija in ena realka v Gorici, dve gimnaziji in dve realki v Trstu, po ena gimnazija v Kopru in Pazinu in ena realka v Piranu. Ako se pa ozir jemlje na narodne razmere ljudstva i s temi primerjajo zadevajoča učilišča i njihova uredba, tedaj zapazujemo neskončne neprimere, katerih konec je ta, da imajo Slovenci na Primorskem kreditno stran — belo.

To trditev hočem dokazati.

Poknežena grofija goriska i gradiščanska z 29,5 kvadratnimi milijametri in 210,000 prebivalci ima v Gorici nemško višjo realko i nemško višjo gimnazijo, in vendar ima grofija, izvzemši nekatere nemške rodovine v Gorici, le slovensko i furlansko prebivalstvo, namreč 150,000 Slovencev i 60,000 Furlanov. Poduk na teh učiliščih ni v materinem jeziku, materini jezik še zapovedan predmet ni (klici na desnej: Čujte!), dela se že njim kakor s pritepcem. — Kako se uže glasi §. 19 državnih osnovnih postav?

Trst z okolico ima 94 kvadratnih milijametrov i zdaj 128,000 do 130,000 duš; mej temi je po anagrafičnem urednu tržaškega magistrata 28,000 Slovencev, ali le po anagrafičnem urednu tržaškega magistrata, ki kaj čedno določa narodnost prebivalcev. Kdor tržaške razmere bolj pozna, ta ve, da je okolica vsa slovenska, i da tudi jako velik del mestnega prebivalstva spada k slovenskej narodnosti, tako da je tukaj gotovo Slovencev dosti nad 60,000.

Ficker, prvosrednik statistične osrednje komisije, je na podlagi natanjih pozvedeb („Völkerstämme der österreichisch-ungarischen Monarchie“) razdelil tržaško prebivalstvo na 54 odstotkov Slovencev, to je 64,000, in 37 odstotkov Italijanov, to je 47,300. In vendar nema teh 60,000 Slovencev nobene srednje šole (klici na desnej: Čujte! — še celo nobene popolne normalke. Pustavek

uredništva); pač pa je v Trstu nemška realka i nemška gimnazija, kakor tudi izključljivo italijanska višja gimnazija in izključljivo italijanska višja realka, kateri dve poslednji vzdružne občina, mej tem ko se v prvih dveh slovenski jezik v enem ali poludružem kurzu po dve uri na teden hudo mekasti. Ta učilišča, kakor tudi obilice ljudskih šol — izvzemši c. kr. nemško meščansko šolo — skrbě za polaščevanje tržaških Slovanov; ker nemške srednje šole pod tržaškim podnebjem ne morejo pospeševati narodne propagande, pa naj si vrla to še tako želi. Samo ob sebi se umije, da se pri tacih razmerah ne more govoriti o narodnej enakopravnosti. In vendar vzdružuje vrla za Italijane še popolnem italijansko trgovinsko i navtično akademijo! Kdo bi se čudil, da se okolica upira razširjanju mestnih mej? Mesto ima namreč le 0,2 kvadratnih milijametrov (1,7 kvadratnih kilometrov), mej tem ko meri okolica polnih 9 kvadratnih milijametrov (92 kvadratnih kilometrov) i vendar se ta o mnogih rečeh prezira, prezira celo s privoljenjem vladnih organov.

Istra ima na 49,5 kvadratnih milijametrov 260,000 prebivalcev, izmed teh je proti 60,000 v raznih primorskih mestih raztreseno živočih Italijanov, drugi so — izvzemši nekoliko Nemcev v Pulji pri mornarici — vsi Slovani, in sicer v severnem delu so Slovenci, v srednjem in južnem Istri i na otocih so Hrvatje, okoli 45,000 Slovencev in 155,000 Hrvatov. Vojno ministerstvo vzdružuje v Pulji za tamošnje Nemce nemško nižjo realko, nemško deško i nemško deklisko meščansko šolo, cizlitavsko načnina uprava pa za Italijane, da si je njih trikrat manj od Slovanov v Istri, popolnoma italijansko višjo gimnazijo v Kopru in popolnoma italijansko višjo realko v Piranu.

Pred dvema letoma je v Pazinu višja gimnazija do osmega razreda dospela i ta je čisto nemška. Zakaj se tu ni hrvaški učni jezik uvel, ker je za hrvaške srednje šole dosti učil i drugi učni pripomočki? Kde je tu enakopravnost in enakost, na katero se pri pobiranji davkov tako natankjo gleda?

Nikakor ne mislim nemške, ali italijanske narodnosti na Primorskem žaliti, ali gledé statistično navedenih razmer utegne mi vendar biti dovoljeno pršanje, ali toliko večina slovanskega prebivalstva na Primorskem ni opravičena zahtevati, da tudi njej — kakor Nemcem i Lahom — priskrbi naučna uprava srednje šole v slovanskom jeziku. Saj moramo mi Slovani najzadnje pomoći k troškom za nemške in italijanske šole, od katerih imamo malo koristi.

Ali slovanski narod ne plačuje neprimerno več krvavega davka od drugih dveh omenjenih, ker so slovanski prebivalci skoraj vsi za vojno službo sposobni? In vendar se preslišujejo vsi naši klici i prošnje po slovanskih srednjih šolah, na katerih bi si naši sinovi v materinem jeziku prilaževeli tisto stopinjo omike, katera se sinovom naših deželanov drugih narodnosti tako bogato deli.

Gospoda moja! Kak sad je rodilo, da je prejšnja naučna uprava pravičnim zahtevam primorskih Slovanov vedno ušesa mašila? Ali ni žalostno, da so prejšnje vlade, namesti da bi računile z dejanskimi razmerami, pripravljale našo deželo na Adriji a Bismarkovo pohlepno naročje i tudi za težnje nerešene Italije? (Klici na desnej: Čujte!)

Za resnico, zadnji čas je, da vendar uže avstrijska vlada spolni pravične naše želje in jez postavi daljšemu ponemčevanju i polaščevanju slovanskega prebivalstva na obalah jadranskega morja! (Dobro! Dobro! na desnici).

Dopisi.

V Rimu, dné 24. aprila.

Jako ste me razvesili s poslanimi časopisi, ker v njih sem čital mnogo prijetnih novic iz moje mi ljube domovine. Časopisi mi nobeden ne dohaja i dopisovalcev imam malo, toraj le malo vem, kako se godi v mojej domovini.

Ker nisem prišel v Rim zarad radovednosti, ali da bi se kratkočasil, ampak da se izobrazim i navzamem duha veličih umetnikov, zato mi boste radi verovali, da mi je tukajšnje politično življenje zadnja briga. Delam marljivo i vsak dan si odločim nekaj ur, da vspoznam sloveča dela slavnih starih mojstrov, a nikoli se ne morem nagledati teh čudovitih izdelkov človeškega umu.

Pred kratkim časom sem se seznanil z urednikom takoj precej razširjenega lista „Il Diritto“. Mej druzimi pogovori je prišla na vrsto tudi moja domovina. I ko sem mu povedal, da sem z Slovenskega i kde je Slovensko, začudil se je ter mi odgovoril: „Tedaj ste doma blizu naše (!!) Gorice i Trsta“. — „Da“, odgovorim, „i tam se tudi materini moj jezik govori“. — „Ni mogoče — pristavi on — saj sem enkrat sam popotoval po tistih krajih, ali čul sem govoriti edino laški jezik“. — Mogoče — tako mu pritrdirim — ali to je vse na tem ležeče, s kakimi ljudmi ste občevali. — A mož ni hotel odstopiti od svojega menjena, hotel me je kar znanstveno uničiti s pristavkom: „Da je Gorica italijanska, to uže to dokazuje, ker ima italijansko ime“. Prosil sem ga, naj vendar povr, iz katere italijanske korenike izhaja to ime i mož se je vil i vil, a nič ni izvil. Zdaj ne trdi več, da je Gorica laška beseda; a tega menjena je še vedno, da je dežela italijanska, ne morem ga prepričati, da se zelo moti, i da pride čas, ko bude drugače mislil.

Taka in enaka menjena se takoj povsod čujejo, posebno mladi irredentovci misljijo, da je vse Primorsko laško; slab poduk je tedaj mnogo kriv, da ima Avstrija toliko sovražnikov; da ne bi tukaj bilo pametnih mož, ki stvari bolj pozna i drugače so-dijo, izrojile bi prevročne glave. Verujte mi, da bi irredentarstvo skopnelo, kakor sneg v južnem vremenu, ako bi njegovi udje poznali razmere na Primorskem, ker mej irredentari je mnogo poštenih ljudi, gorečih rodoljubov, katere le kriv poduk zapeljuje.

Ljudsko gibanje je tokaj vsak dan manj živahno, ker kolikor bolj pritiska topota na Rim, toliko bolj zapuščajo mesto ptujci, katerih je bilo takoj pozimi vedno več tisoč. Da, o velikonočnih praznicih so jih šteli nad 50,000! Iz tega se lahko sklepa, koliko dobička imajo Rimljani od ptujev, ki so večidel veliki bogataši, neštedljivi, blagodušni ljudje, i koliko tisoč Rimljani od njih živi. A računati tudi dobro znajo Rimljani; vsak ptujec jim je „Anglež“, bogat mož, toraj le na njegovo mošnjo, naj plati!

Poleti, ko ni skoraj nič ptujev, vlada revščina i gotovo je, da bi bil Rim brez ptujev, z okolico vred, zelo ubog kraj.

Rimljane imajo za svoje znosno stanje hvalo vedeti le svojim prednikom, vzlasti duhovnikom (tih pa zdaj skoraj nič več ne cenijo, taka je njihova hvaležnost!), kateri so jim zapustili tako veličastne spominke, da jih hodi gledat skoraj ves odlični i bogati svet. Prav duhovščina je nekaj vse žrtvovala za cerkveno umetnost, za lepe spominke i splošno mestno lepšanje. Kde je toliko umotvorov, kolikor tukaj? Toliko umetniško bogatih cerkev? Blizu 400, to ni malo število! Da si tega večnega mesta niso izvolili papeži za svojo stolico, bilo bi dan danes skoro go-to to, kar je Oglej (Mali Rim), grob velike slave in oznanjevalec, da vse posvetno gine i mine. *)

*) Prosimo večkrat kaj. Naši brači Vam bodo gotovo hvaležni, ako jim popisete imenitnosti večnega mesta. (Ured.)

Iz Povirja, dné 25. aprila.

Dne 29. marca t. l. je dobila povirska fara novega visokočestitega g. župnika Josipa Novaka. Šolska mladina i mnogo brojno število faranov mu je šlo do vasi Gorenje naproti.

Prišedšega do vasi Gorenje je pozdravil strel topičev.

Pred vasjo in v vasi Povir so stali štiri slavoloki, na kjerih so bile zastave; na prvem je bil napis „Srčen pozdrav!“ V cerkvi ga je bivši visokočestiti g. župnik Fr. Čebular z ganljivim govorom pozdravil in došli g. župnik se je za sijajen sprejem občinstvu presrečno zahvalil.

1. aprila se je mnogobrojno število faranov se solznimi očmi poslovilo od bivšega g. župnika, koji je nad 13 let v prospeh povirski fari delal.

Da se je dostojo sprejel, gre čast gospodarskemu svetu, koji se je za prihod v. g. župnika mnogo trudil.

V Trstu, dné 26. aprila. *)

Cenjeni gosp. Urednike!

V zadnjem broji cenjenega Vašega lista ste včinili opazko dopisniku „Slobode“, a nič niste opravdali, zakaj ni koncerta odbor najel muzike regimeta Jelačića.

Naša čitalnica je večkrat prosila pri tem regimento septet ali kvintet za plese — ali vselej se nam je prošnja odbila, ali pa se je nam stavljal nesprejemljivi uvet, da moramo vzeti dvajset mož, kateri broj bi napolnil polovico naše uže tako pretesne dvorane, da ne jemljemo troškov v poštev.

Naš odbor je namerjaval pozvati gosp. častnike tega regimeta na čitalnične zabave — ali dalo se je razumeši, da ne bi mogli hoditi, da ne bodo „bemerkovani“, mej tem pa so lahko hodili, ali moralni hoditi v Schiller-Verein!

Ni se tedaj nikdar dvomilo o večnosti Jelačićeve muzike — nego odbor je po vsem pametno včinil, ker je vzel drugo muziko, da naši Jelačići ubegnjo vsacemu „bemerkovanju“ —, odbor pa se izogne, da se mu prošnja ne odbije.

Uže iz tega se vidi, da se proti nam brezobjirno postopa, ker je muzika Hess v prostej restavraciji igrala na večer za 100 gold. pri nas pa vso noč v dobrodelnem koncertu za 200 gold!.

Sicer dopisnik „Slobodi“ mora stanovati v kojem selu, a ne v mestu Trstu.

Kader bode katera narodna svečanost, hočemo uveriti gosp. dopisnika, do svetu očitujemo to, kar smo — dobrí domoljubi.

Ali naš koncert, prirejen od naše čitalnice siromakom na korist, na kateri so bili povabljeni someščanje vsake narodnosti, moral je biti dostojin našemu društvu i mestu Trstu. — On ni bil prilčin narodnim demonstracijam.

Ta nepremisljena kritika proti dobrovoljnemu odboru tudi do pevcev ne kaže vdovnosti ter je v tem slučaju še manj — patriotizem. Le oni, ki je bil v odboru, mora soditi težave, da se vsemu zadovolji. Dobrovoljci hoté, jedni, da pojó tako, drugi drugače i toliko — sicer se žalijo.

Hvala Bogu, ni nam treba aranžerjev za jednostaven koncert; želeli bi le prijaznišega novinskega peresa, nego je bilo ono v „Slobodi“ i „Našej Slogi“.

*) Po naključju zakesnelo. (Ured.)

V Kopru, dné 1. maja.

Pri izpraševalnej komisiji za ljudske in meščanske šole so se dné 19. aprila, predsedstvom č. g. dež. šol. nadzornika Ant. vitezza Klodiča, vršile in včeraj zgotovile skušnje v učiteljsko sposobnost. Oglasilo se je devet kandidatov in kandidatinj in sicer: 4 g. učitelji in 5

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

V skupnem ministerstvu se ima ustanoviti samostojin oddelki za bosenske šolske, cerkvene, pravosodne, finančne in politične zadeve.

V minolem tednu je zbornica poslancev dovršila proračun za načno ministerstvo; pri vseh sklepih je znagovala desnica. Sprejela se je tudi druga Vošnjakova resolucija, v kateri se od vlade zahteva, naj se uvede slovenski jezik učnim jezikom v učiteljskih v Ljubljani in Mariboru, vendar pa se ima na nemški jezik toliko ozira jemati, da se ga učenci popolnem naučijo.

Vtorek se je končala obravnava o načnem ministerstvu, ker se je pretrgalo posvetovanje o proračunu i postavila na dnevni red postava o vojaški taksi. To postavo bomo objavili, kadar bo skleneno, ker je njo znanje jasno potrebno.

Vlada je izdala ukaz, po katerem se raba češkega jezika pri sodnih i drugih gospodskah na Češkem i Moravskem ureja. Po tem ukazu ima vsakdo pravico pri sodnih in uredih v materialnem jeziku govoriti i zahtevati, da se mu tudi v tem jeziku odgovorja. Ta ukaz in občini propad nemške stranke je tako razkočil ustavovske dunajske časnike, da kar strup bruhajo i se vedo, kakor bi bili zblaznjeni. Hudo jih je zadelo tudi to, da je v enej zadnjih sej grof Hohenwart hudo pobil voditelja centralističnega stranke Herbst, ki se je v gorečej svojej jezi zapletel sam v nasprotja.

Zelo jo sprekli centraliste tudi predlog v državnem zborni, naj se zavržejo volitve treh poslancev zgornje-avstrijskega velicega posetnemu, ker so se vdeležili volitve taki, ki niso imeli poslavne pravice.

Minister trgovine je predložil državnemu zboru pogodbo o srbskih železnicah, dr. Ziemialkovski novelo k brambenej postavi in o črnej vojski.

Odbor ogerskega državnega zbora je nje brez promemb sprejel srbsko pogodbo o železnicah.

Mej tem ko pri nas v državnem zborni vedno bolj zmagnije enakopravnost raznih jezikov v srednjih šolah, prizadevajo pa se na Ogerskem, da nemadarske jezike še bolj zatrči.

Tuje dežele.

Ruski car je 1. t. m. praznoval 69. rojstveno leto; dobival je čestitke iz vseh držav; naš cesar je postal v Peterburg depacijo, katera se mu je poklonila; tudi pruska deputacija je prisla taja. Zadnje dni se nemški listi zopet blinijo i laskajo Rusiji ter naglašajo, da se zveza treh cesarjev zopet povrača. — Nemci so se zbalji, da ne bi se zvezala Rusija z Angleško, zato ponujajo zdaj hinavsko svoje prijateljstvo Rusiji.

Ruski kancler Goršakov, kateremu so zdravniku uže smrt proročevali, na Bismarkovo žalost ni umrl, ampak uže mu je toliko odleglo, da njegovo življenje ni več v nevarnosti. Mej tem ko on okreva, pa je zbolel Bismark, da mora iti na daljši odpust; menda ta njegova bolezna ni le telesna.

Srbski knez je sklical izvenredno skupščino v Kragujevac, da potrdi pogodbo z Avstrijo glede zidanja i zveze srbskih železnic z avstrijskimi.

Evropskih velevlastej poslanci so turško vlado interpelirali zarad verolomstva nasproti Črnejgori ter zahtevali, naj turška vojska zopet zasede one kraje, katere bi bila imela izročiti Črnogorcem, pa jih je prepustila Albancem, ter naj jih potem redno izroči Črnejgori. Turška vlada pa je hinavski odgovorila, da se je zgodilo pomota, ker so Črnogorci prepozno zvedeli, da turška vojska zapušča novo črnogorsko ozemlje.

Albanska liga zahteva, naj se Albanija od Turčije odtrga. Nje vodji so s 500 vojski posledi Prizrend i Mukthar paši naznani pismeni sklep, ki se tako-le glasi: „Evropa je dala Bulgarom kneževino, Avstriji Bosno i Hercegovino, povečala je Srbijo i Črnogoro. Mi Albanci nismo naseljeni, kakor Osmani, ampak od nekaj stannjemo v tej deželi; bili smo nekaj samostojni kakor Srbi. V Tesaliji, Epiru in Albaniji žive tri milijone (?) Albancev, ki pogenejo, ako ne dosežejo tega, kar zahtevajo. Mi zahtevamo kneževino i kneza iz vladajoče evropske dinastije.“ — Tako se je Turčija, ki vedno draži Albance zoper Črnogorce i druge slovenske rodove, njela v mrežo, katero je nastavljala drugim.

Italijansko ministerstvo je odstopilo, ker mu je zbornica dn 29. aprila izrekla nezaupnico. Zbornica je namreč zavrgla od vlade zahtevani dnevni red o prašanju, ali se vladu še dalje dovoli začasni budget. Kralj ni sprejel odstopa ministrov, ampak razpisil je državni zbor.

Bismarcku nič več ne gre po volji. Zopet je dobil udarec.

Nemški državni zbor je namreč zavrgel vladni predlog, naj se monopol uvede na tobak. Zarad tega zahteva, naj se razpusti državni zbor.

V Berolinu se govori, da nemški cesar priporoča ruskemu carju, naj se za četr leta umakne v Livadijo i naj prepusti vladu velicemu knezu prestolnemu dediču i Loris Melikovu. — Ruski car je zadnjič pomilostil 6000 osob.

V Francoski zbornici so vedno viharniše seje, prislo je nje celo do škandalov. Zadnjič je interpeliral poslanec Godelle zarad slabe uprave v Algeriji ter razdaljil prvosednika. Vse križem je začelo vptiti, Gambetta je bil ves besen, celo pretepa se je bilo batiti; zborniška policija je moralna vrata zasesti, bilo je grozno vptite, razsajanje, velik škandal. To ne more več dolgo tako biti; ko tak razpor prekorači zbornice prag ter pride na ulice, vstane vstaja. — Doslej je uže 50 škofov zoper izgnanje jezuitov protestiralo.

Novi angleški prvi minister Gladstone je o zunanjosti politiki govoril i rekel, da velja o njej to, kar je Perikles trdil o ženah, da so namreč najboljše tiste, o katerih se najmanj govorji. Dalje je navel Gladstone pet toček za zunanjost politiko, namreč, da se ima angleška moč okrepiti z štedenjem doma, ker tako bi An-

gleška bila bogatejša i zadovoljiva i troški bi se branili za velike namene. Drugo načelo angleške zunanjosti politike mora obstati o tem, da se vsem, vlasti krščanskim narodom varujejo dobrote miru; tretjič se morajo obdržati evropskih velevlastej dobre mejebojne razmere; četrtič se mora Angleško vzdržavati vsakega vmešavanja, iz katerega utegno nastati zmesnjave; petič se morajo priznati vsem narodom enake pravice, i nazadje mora biti angleška zunanja politika vedno svobodoljubna. V tem govoru je Gladstone hudo grajal dozdanje angleško zunano politiko, ker zatira balkansko slovanske narode, ki hrepene po svobodi i samostalnosti. — S tako politiko se mora ujemati vsak pošten človek.

Gladstone je sestavil angleško ministerstvo. Parlament se je odpril 29. aprila brez prestolnega govorja.

V Avganistanu so Angleži v krvavem boju avgansko vojsko zmagali.

Zapisnik

prega občnega zabora, pri katerem se je vstavnilo „Gospodarsko društvo v Škednu“, vknjižena zadruga z neomejeno zavezou, dn 25. aprila 1880.

Nazočih: udov; predsednje: g. Ivan Sancin, Nemec; zapisuje: g. Jakob Čenčur. — Začne se seja ob 8 $\frac{1}{4}$ uri zjutraj.

G. predsednik pozdravi najprej nazočne ude, pondarja namen in imenitnost osnovanega društva posebno v gospodarski razmeri za tržaško okolico, pojasni natančno razloček, kjer obstoji po postavi mej zadrugo z omejeno in z neomejeno zavezou, ter dà potem prečitati pravila od stavka do stavka, ktera so bila soglasno sprejeta i od vseh nazočnih udov lastnorodno podpisana.

Občni zbor izvoli potem v smislu teh pravil ravnateljstvo in so bili izvoljeni soglasno ti-udje: Ivan Sancin Nemec, Jakob Čenčur, Janez Sancin oče, Lovro Godina Bann, Vincenc Sancin Facio, Matija M. Sancin Verbič, France Sancin Toč, Ivan Sancin Sira, Jožef Sancin Sider.

Ravnateljstvo pa je izmej seja soglasno izvolilo: gg. Ivana Sancin-a, Nemec za predsednika; Jakoba Čenčur-ja za tajnika; Janeza Sancin-a, oče za denarničarja.

Predsednik g. Ivan Sancin naznani občnemu zboru, kako se je ravnateljstvo sestavilo, zahvaljuje se v imenu odbora za skazano čast in izrazi upanje, da bo društvo delalo v korist tržaške okolice.

Konečno se je ta zapisnik prebral in ko je bil od vseh udov ravnateljstva podpisana, sklene g. predsednik občni zbor ob 11 uri dopoludne.

Domače stvari.

Tržaški mestni zbor je imel zadnji dan meseca aprila sejo, v katerej je bila obravnava glede okrajne razdelitve mesta Trsta i njegove okolice. Posebna komisija je predlagala to-le:

1. Vas Lonjera naj se izloči iz bazoviškega okraja ter naj se združi z Svetovanskim. 2. Oddelek Konkonel naj se izloči iz sventovanskogokraja ter naj se združi z Bazovico i krajnjim županstvom v Banah. 3. V Barkovljah naj se postavi podokrajni prvostojnik s značajem začasnega uradnika in s področjem krajeva župana. Stanovati mora v Barkovljah, dobiva naj 200 gold. letne plače ter ima biti podrejen pod okrajnega glavarja v Rovinji. 4. Postavni sedež sventovanskogokrajnega glavarja naj bude v Vrdeli i sicer bližu Dreherjeve pivarne; ferneškega okrajnega prvostojnika pa „via dell’ Istituto“ ali „via delle Sette Fontane“, in šentjakopskega okrajnega glavarja na trgu pri šentjakopskej cerkvi ali bližu tam. Tisti okrajni glavarji, kateri zdaj nemajo sedežev na omenjenih mestih, morajo se na te preseliti do 24. avgusta tega leta. 5. Prošnja prebivalcev spodnje Kjarbole naj se reši v smislu četrte točke. 6. Prošnja škedenškega krajnega glavarja za povišanje plače naj se zavrne. Po dolgej obravnavi preide mestni zbor glede prve točke na Burgstallerjev predlog na dnevni red. Druga točka se sprejme s tem dostavkom, da se ima več pod bazoviški okraj spadajočih hiš priklopiti openskemu okraju, i da se uredski sedež sventovanskogokrajnega glavarja ne omeji na kraje v četrte točki omenjene. — Nadškof predlog, naj se napravi nova cesta v Skorklji, ni se mogel več obravnati, ker ni bilo več zadosti sventovalcev v zboru.

Fran dr. Feretič je nje potrenj za krškega škofa. Posveti ga goriški knez i škof v tamošnji pravostolnej cerkvi.

Imenovanje. Gospod Anton Leban, učitelj v Sežani je imenovan nadučiteljem in voditeljem štirirazredne národne šole v Komnu. Mi čestitamo vrlemu rodoljubu, a obžalujemo Sežančane, da zgubé z gospodom Lebanom vrlega učitelja, čitalnice tajnika, izvrstnega gledališčnega igralca in sploh dobrega pevca pa veselega družbenika.

Č-e.—

Beseda gospá v rojanski čitalnici v nedeljo, 2. t. m. se nij popolnoma izvršila zarad slabega vremena. Slišali smo le dva zpora in en kvartet pod vodstvom izvrstnega pevovodje, g. Bartlja in pa igrala se je tombola, ki je imela dober uspeh. Beseda pa se je preložila na četrtek, 6. t. m. — Zanimiv program, katerega smo objavili zadnjič, nam daje zagotovilo, da bomo tržaški Slovenci zopet imeli prav krasen večer v rojanski čitalnici. To besedo so priredile nekatere rodoljubne gospé, njim na čelu gospa Valenčič-eva v korist denarnice rojanske čitalnice. To je zopet lepa prikazna na Slovenskem obnoblju, kajti dobro znamenje je, kadar se nežni spol sam poprime iniciativi. — Kadar bodo vse naše Slovenke tako navdušene za našo stvar, kakor one blage gospé, nij se namreč batil slabih časov in nevarnosti za našo narodnost. Znano je namreč iz zgodovine, da je na Italijanskem, Poljskem in drugod krasni spol igral največjo ulogo, ko so se ti

naroči borili za svojo svobodo. — Delikatnost in rodoljubje zahtevate od vseh tržaških in okoliških Slovencev, da se vdeležete te veselice, ki bodo gotovo prav krasna, v jako močnem šterilu. S tem bomo onim blagim gospém pokazali, da znamo ceniti rodoljubje v nežnih sreih. — Torej da se vidimo v četrtek na praznik Nebohoda v rojanski čitalnici!

Slovansko podporno društvo priredi v nedeljo, 9. maja v gledišču „Fenice“ veliko besedo s tem le programom:

1. Jenko Dav.: „Naprej“, svira vojaška godba.
2. F. A. Vogel: „Cigani“, pojte moški zbor.
3. A. Förster: „Ave Maria“ iz operete „Gorenjski slavček“, pojte mešan zbor.

4. „Dobro jutro“, vesela igra s petjem v dveh dejanjih.

Mej točkami bode svirala godba peš polka, baron Jelačič; petje bode vodili gospod Srečko Bartelj. — Pri tem koncertu nastopi prvikrat pevski zbor tržaških gospodjev, nad 24 pevkinj. — Začetek točno ob 7 $\frac{1}{4}$ uri zvečer. — Vstopnina: pritliče 40 soldov, galerija 20, sedeži —, klopi —.

Vstopnice se dobivajo v čitalnici (via alle Poste št. 10) in v kavani Bot; zadnji dan pa tudi v blagajnici gledišča „Fenice“.

Podporno društvo v Trstu jako vrlo napreduje. Petkrat na teden ima pevske vaje, trikrat za fante, dvakrat za deklice; lepa sloga vlaža v njem i prav redno hodijo pevci i pevkinje k vajam. Zadnja nedelja je bila skupna vaja i prav dobro ste se pele teški pesmi „Försterjeva Ave Maria“ in „Cigani“.

Večernju zabavo prireduje mladež kr. gimnazije riečke na korist društva za podporu ubogih gimnazijalaca istoga zavoda uz dobrostivo sudjelovanje gospodjice M. Dovčičeve i Lj. Simičenove dn 5. svibnja 1880 u prostorijah riečke hrvatske čitaonice. — Početak točno u 8 sati. — Uzalne cene: za pojedinca 1 frt., za obitelj 2 frt.

Program:

1. „Proslov“ govori g. E. Barčić.
2. Iv. pl. Zaje: „Hrvaticam“ uz bariton solo pjeva zbor.
3. Fumagalli: Divertimento sull’opera „Trovatore“. Gusle i glasovir na četiri ruke. Igraju gosp.: M. Zmajčić, B. Crnković i K. Mohović.
4. Trifković K.: Šaljiva igra u I činu: „Školski nadzornik“.
5. Ivan pl. Zaje: „Nočni stražari“ pjeva zbor.

Odbor.

Pomorsko dalmatinsko društvo v Trstu pozivlja svoje upnike, naj v treh mesecih objavijo svoje zahteve, ker se pozneje društvo razdrži zarad slabega posla.

Šole trirazredni v Sežani in Komnu se razširite v štirirazredni, enorazredni v Tomaji pa v dvorazredni.

Pri mestnih volitvah v Gorici so zmogli v vseh treh razredih magistratovci. „Soča“ pravi, da je tega kriva slaba organizacija, revna agitacija, razcepjeno — in nobena disciplina in pa še nekaj, da neka gospoda v Gorici ni na svojem mestu.

Županova volitev v Ljubljani. V Ljubljani je bil minoli teden za župana izvoljen zopet Laschan.

Sedmi zapisnik dobrotnikov, ki so donesli darov odboru za stradajoče na Goriškem. Darovali so: Gg. G. Ceconi iz Trbiža 20 gld., Inž. Hannak iz Trbiža 5 gld., Inž. Nagy iz Trbiža 5 gld., Inž. N. N. iz Trbiža 5 gld., gospa Marija Jerala iz Trsta 5 gld., gosp. A. Economo iz Trsta 100 gld., prevzvšena gospa baronica Zobel 10 gld., gosp. odvetnik Pavel dr. Frapperti 2 gld., vel. čest. vikar iz sv. Andreja 3 gld. 55 kr., čest. gospodje uradnike okrožnega sodišča i zemlj. knjig 40 gld., čest. šebriljsko županstvo 9 gld. 50 kr., čest. društvi „Edinost“ i tržaška Čitalnica 150 gld., gosp. N. N. iz Cirknje 1 gld. 50 kr., čest. gospodje uradniki e. kr. mestnega soda 15 gld. Skupaj 371 gold. 55 kr. V poprejšnjih zapisnikih 8935 gld. 34 kr. Skupaj 9306 gld. 89 kr.

V Gorici, dn 1. maja 1880.

Blagajnik, A. Pauletić.

Vreme. Do zadnjega petka je pritisala na Trst uže buda vročina; suša je bila v našej okolici uže tolika, da so posetniki zelo tožili, ker so se bali, da jim pekoče sonce vse prideke požge. V petek pa se je vreme spremeno, dobili smo dež, pa ž njim tudi mrzlo vreme, da je bilo treba uže spravljenih zimskih sušenj zopet poiskati. V ponedeljek pa je zopet vročina nastala z južnim vremenom, opoldne se je dež ušil i zrak zopet bol ohladil.

Kameniti steber, na katerem bronena podoba cesarja Karola VI. v Trstu na velikem trgu stoji, bil je v Lokvi na Krasn skopan. Da so ga v mesto spravili, potrebovali so 86 volov in 70 ljudi, in za podnožje stebra 66 volov in 40 ljudi in tri dni. 27. avgusta 1728 je bil steber s podobo postavljen in 10. septembra 1728 je cesar iz Lipice v Trst prišel i slovesno bil sprejet.</p

Petrolj. — Cene so danes nekoliko trdneje, nego zadnji teden.
Domači pridelki. — Malo kupčije po nižih cenah.
Žito. Pšenica se prodaja po nižih cenah, koruze cena pa raste z bogičnih zalog in močnega pranja.

Cenik raznega blaga.

	za 100 K.*	
	od f.	do f.
Kava:	Moka	118 — 120 —
	Ceylon biser	136 — 144 —
	• plant. fina in najfinjeja	130 — 145 —
	• srednja in 1/2 fina	118 — 128 —
	• native	85 — 96 —
	Portorico	167 — 111 —
	Malabar native	— — — — —
	La Guaya	— — — — —
	St. Domingo	80 — 94 —
	Bahia	59 — 84 —
	Rio najfinjeja	85 — 90 —
	• fina	75 — 84 —
	• 1/2 fina in navadna	68 — 75 —
	Santos navadna in fina	82 — 93 —
	Java Malang	91 — 93 —
	Costarica	106 — 110 —
	Manila	80 — 84 —
	Guatemala	— — — — —
	Sladka skorja	67 — 70 —
	Nageljnovi cvečči (gilice)	160 — 165 —
	Popr Singapore	52 — 53 —
	• Batavia	49 — 49 50
	Piment Jamajka	59 — 60 —
	Imber	30 — — —
	Sladkor avstrijski v štokih rafiniran	34 50 — 38 —
	v kosih	31 — 32 25
Olie:	Olje: Ital. jedilno navadno	45 — 46 —
	• fino in najfinje namizno	60 — 73 —
	Levantinsko in Albanško jedilno	44 — 45 —
	Corfu jedilno fino in najfinje	43 — 48 —
	Dalmacija jedilno fino in najfinje	45 — — —
	Istra	46 — — —
	Laneno	37 — — —
	Pavoljno ali bombažno	33 — 38 —
	Ribje hamburško (3 krone)	58 — — —
	Olein	32 — — —
Sadje:	Pomerance Sicilije (1 zabol)	4 — 7 50
	Limoni (1 zabol)	4 75 6 50
	Kaperi fini	65 — — —
	• 1/2 fini	30 — — —
	Rozički pulješki grški	7 — — —
	Mandžji pulješki romanški	110 — 114 —
	• slčkiški	106 — 108 —
	• pulješki greski	105 — — —
	Lešniki novi ital.	30 — — —
	• istrski	95 — — —
	Čeplje suhe iz Bosne in Srbije nove	32 — 34 —
	• stare	24 — 25 —
	• is kranjske in hrvatske	14 — 16 —
	Pinjoli	71 — 72 —
	Fige Calamata v vencih	15 — — —
	v vrčah	14 50 15 —
	• pulješke v sodih	14 — 15 —
	iz Smirne	28 — — —
	Cvebe Elemé	26 — 32 —
	Cismé	25 — 26 —
	• Stanchio	— — — — —
	• Samos črne	23 — — —
	Rozine Sultan	30 — 35 —
	Grozdiče (opasja) grško	31 — 31 50
	• rdeča (korinte)	— — — — —
	• siciljsko Lipari	— — — — —
Riž ali laško pšenico:	Italijanski navadni do 1/2 fini	17 50 20 —
	Italijanski fino in najfinje	21 50 23 —
	Indijski	16 25 17 —
Slanina in mast:	Slanina amerikanska	48 — 52 50
	Mast Bankroft	51 — 53 —
	Wilcox	48 — 51 —
	Loj dalmatinski	37 — — —
	tržaški	38 — 39 50
	Stearina	82 — — —
	Svedi iz stearine	98 25 100 —
	iz parafine	92 75 100 —
Petrolj v sodih	10 — — —	
v zaboljih	12 — — —	
Domači pridelki:	Maso itajersko I. vrste	71 — 76 —
	Maso hrvatsko	58 — 65 —
	Leča	15 — 16 —
	Fizol svitlo rdeči	12 25 12 50
	• temno rdeči	11 25 11 75
	• bohinec	13 — 13 25
	• rumeni	12 75 13 —
	• zeleni	12 25 12 50
	• kanarček	12 50 13 25
	• cukrenee (koks)	15 — — —
	• beli dolgi	13 — — —
	• okrogli	12 50 12 75
	• mešan nov	10 — 10 50
	• starci	9 — 9 25
	Konoplja drobne	27 — 28 50
	• debele	11 — 13 —
Proso belo	12 — 13 —	
Zelje kranjsko	11 — 12 —	
Korun	4 50 5 —	
Žito:	Pšenica ruska	13 — 13 50
	• banaška in ogrska	— — — — —
	Koruz Galac, Ibraila	8 40 8 50
	• Odessa	8 15 8 25
	• ogrska in banaška	8 60 9 —
	• hrvatska	— — — — —
	Rž Galac, Odessa	9 40 9 60
	Ječmen	8 — 11 —
	Oves banaški, ogrski	8 50 9 —

Dunajska Borsa

dne 4. maja.

Enotni drž. dolg v bankovcih	73 gld. 15 kr.
Enotni državni dolg v srebru	73 75 "
Zlata renta	89 30 "
1860. državni zajem	130 25 "
Delnice narodne banke	840 — —
Kreditne delnice	280 — —
London 10 lir sterlin	119 25 "
Srebro	— — —
Napoleonski	9 48 "
C. kr. cekini	5 61 "
100 državnih mark	58 65 "

Razne stvari.

Sleparija. Občni denarni polom na Dunaji, ki je toliko ljudi na beraško palico pripravil in brezvestnim krščenim in nekrščenim judom žepe napolnil, kateri je zakrivila prejšnja vlada,

Seno — prodajalo se je zadnji teden po viših cenah.

Les — mlahova kupčija.

Vrednostni papirji. — Kurzi nekaterih papirjev so se zadnji čas zboljšali in je sploh borsa zopet dobre volje.

dela i kruha, na zimo se pa zopet domu vračajo. Te dni pa se je za stalno preselilo 65 rodovin z 486 dušami iz belunškega in videmškega okraja v Slavonijo, ker so si nakupile zemljišč okoli Lipika.

Vrtnarji se vabijo v Bosno. Bosna še doslej ne pozna nobene zelenjave, ki bi rabiła za prikuho. Naših vojakov je mnogo zbolelo zato, ker so morali jesti samo meso brez prikuhe. Zato ondašnje oblastnije vabijo vrtnarje v Bosno, da bi se pečali s zelenjavo ter jo prodajali. Vlada obeča, da bo vrtnarjem hodila na roko.

Zivjenje v Ječah. Te dni so na Dunaji preiskavali ječi i našli so, da se nekaterim ojetnikom prav dobro v njih godi. Na mizo so se jim nosile pečene piške iz krčem, i celo šampanc se ni sramoval svojih pen v nekej trandi. Vidi se iz tega, da v ječah malo čutne budih časov.

Strašen vihar. V severnej Ameriki je vstal nedavno tak vihar, da je več mest podrl in veliko ljudi usmrtil.

Javno menjenje na Angleškem se je v zadnjem času zelo prednagradi. Nekaj so Angleži bili veliki prijatelji Madžarov, a to prijateljstvo se je ohladilo. Nedavno je madjarski pisatelj Armin Vambery v Londonu nekaj predaval, a v govornu je napadel Rose prav po madjarski. Slušalec pa so mu začeli piškati i žvižgati, da ni mogel dalje govoriti.

Poslano.*

Gospod Andreja Vogrig hišni posestnik v Gorici.

Ker je vse moje dosedanje prizadevanje od vas moje plačilo dobiti brez vspeha ostalo, vas s tem pozivam meni v treh dneh plačati, kar ste mi dolžni, ker drugači vase celo nesramno obnavljanje na tej zadavi na znanje dam.

Trst, 21. aprila 1880.

Franc Penko.

* Za sestavke pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu postava nalaga.

Listnica uredništva.

Gospod D. K. in S. v Trstu. — Zadnji spis: „Kateri gledališčne igre so primerne našemu občinstvu?“ nij cikal na nobeno posebno osobo, — ampak naš junak je bil narisan tako, kakor ga nahajajo dostikrat po širokem svetu, posebno pa na Slovenskem. Čudno se nam zdi torej, da ste bili Vi, gospodje, po tem spisu tako strašno zadeti; drugača Vam na Vaše pismene napade ne moremo odgovoriti, nego: „vanitas, vanitatum“.

Gosp. V. Prosim Vas, ne nadlegujte nas s pošiljanjem slovenških pogreškov v vsakej stevilki „Edinosti“. Časnik ni knjiga i kdor ve, da delamo zanj, ko smo uže od drugega dela vrtenji, ko teška glava potrebuje uže počitka, mora imeti usmiljenje z nimi. Ne opominjali bi tega, ako bi se mogli od Vas kaj učiti, ali Vaše znanje je zelo plitvo. „Zakaj pišete napravilno peruta, saj mora biti peruta, ker se pravi pero, pa ne peru“, tako nam očitate. To očitanje ste vzelii iz neke matične knjige, v katerej je rajnik nje tajnik to prečudno opombo pristavil. Po Vašem pravilu bi se tedaj moral pisati „perosa“, a ne peresa; potem plavota, klofeta itd. Moramo Vam tedaj povedati, da je v vseh teh besedah pritiklina „uta“, tedaj prav le peruta itd.

!! Skoraj v dar !!

V sled likvidacije falirane velike fabrike o srebrarstvu Britania na prodaj je teh le 45 kosov prav dobrih Britania srebrnih reči za le 6 gold. 95 kr. to je le četrtina zneska, kolikor so znesle, tedaj so skoraj darovane, in sicer:

- 6 izvrstnih namiznih nožev, Britania srebro s pravimi angleškimi srebrnimi ostrinami,
- 6 najfinjevih vilic, Britania srebro iz enega kosa,
- 6 teških žlic iz Britania srebra,
- 6 žlic za kavo iz Britania srebra najboljše vrste,
- 1 velika teška žlica za mleko iz Britania srebra,
- 1 velika žlica za juho iz Britania srebra,
- 6 podkladev za nože iz Britania srebra,
- 6 fino ciziliranih pladenj za postrežbo,
- 3 kupice za jaje iz Britania srebra,
- 1 krušna pletenica, teška iz Britania srebra,
- 2 krasna mizna svečnika iz Britania srebra,
- 1 mizni zvonček z srebrnim glasom iz Britania srebra.

45 kosov. Vsi ti kosi so zliti iz najboljšega Britania srebra, ki je edina na svetu znana kovina, ki ostane vedno bela, in se od pravega srebra še po 20 letnej rabi ne loči, za kar se daje poroštvo.

Vsi ti omenjeni kosi iz pravega Britania srebra, ki so poprej veljali 25 gold., dobivajo se zdaj po le 6 gld. 95 kr.

Napis in edino naročišče za c. k. avstrijsko-ogerske dežele:

General-Dopot der I. engl. Britania-Silber-Fabriken:
Blau & Kann, Wien, I. Elisabethstrasse Nr. 6.

Pošljatev brez odloga proti poštunu povzetji.

(6)

Najboljši istrski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

(15)

Upravništva.

kateremu je potem prejšnji